

Usurbil Atez Ate. Hondakinen desazkundearen bidetik

Ibon Goikoetxea Retegi

*Ingurumen zientzietan lizentziaduna eta Usurbilgo
Udaleko nekazaritza eta ingurumen teknikaria*

Usurbilen hondakinen bilketak izan duen garapena

Gipuzkoako Foru Aldundiak Zubietako lurretan errauste planta bat eraikitzeko megaproiektuaren mamua irtenbide bezala planteatu zuen garaian, Usurbilgo Udalak hondakinak kudeatzeko beste modu bat posible zela sinistu eta 2009an Euskal Herrian aitzindaria izango zen hondakinen bilketa sistema bat abiatu zuen, Atez Ateko hondakinen bilketa.

Ohiko kaleko edukiontzien hondakinen bilketatik, Atez Ate, etxe bakoitzari bere hondakinak biltzera igaro zen Usurbil. Aldaketa horrek izugarrizko jauzi kualitatibo eta kuantitatiboa suposatu zuen hondakinen kudeaketan. Lehenik, Usurbilen, hondakinen %30 inguru biltzetik %80ko langara iritsi zen epe laburrean; ondoren, Gipuzkoan, emaitzak hobetzeko hainbat gaikako bilketa eredu ezberdin landu ziren.

Horretarako, bi aldaketa nagusi gauzatu ziren herrian. Lehen kaleko edukiontziak kentzea izan zen; horren ordez, etxe bakoitzari kuboak uzteko zintzilikailua ezarri zitzaion. Horrez gain, hondakinak uzteko astekako bilketa egutegi bat zehaztu zen, etxean sortzen diren hondakinei egokitutakoa.

Hondakinen desazkundearen bidetik, ezinbestekoa da hondakinak egoki bildu eta lehengai bihurtzen dituen gaikako

bilketa eraginkorra. Baina, aldi berean, tokiko erakundeek sarritan azpierzabiltzen dituzten baliabide fiskalak ere egon badaude, herritarrak sortzen duten hondakin kopuruaz jabetu daitezten eta kudeaketa eta sorrera arduratsu bat egin dezaten. Ildo horretan, lehenik 2011n, Usurbilgo komertzio eta poligonoekin, eta ondoren, 2014an, Usurbilgo etxeetan, sortzez besteko ordainketa abiatu zen lehen aldiz Euskal Herrian.

Oinarria sinplea da, eta erakundeek hondakinen plangintzan sarritan aipatzen dute: «Kutsatzen duenak ordaintzen du». Gainontzeko zerbitzuetan ohikoa izan ohi da, kontsumitu edo egiten den erabilpenaren arabera ordaintzea zerbitzua. Hondakinen kasuan, aldiz, ez da hori gertatzen: berdin ordaintzen du bost pertsonako familia batek edo pertsona bakarreko etxebizitza batek. Ez du eraginik tasetan etxe batek gaika biltzen duen edo dena nahastuta botatzen duen. Arazoa, noski, hondakinen sorkuntza zer eta nola kuantifikatzen den zehaztean datza.

Atez ateko bilketak sortzez besteko ordainketa ezartzeko aurrebaldintzak betetzen ditu. Etxe bakoitzak sortzen dituen hondakinak uzteko zintzilikailu bat dago, eta kubo bakoitzak QR kode identifikagailua ere badauka. Hortaz, bilketa zerbitzuak jakin badaki etxe bakoitzak zenbat eta noiz sortzen duen. Egoera horretan, hondakinen tasak etxe bakoitzak sortzen duen errefusaren baitan ordaintzea bidezkoagoa denez, 2014an aldaketa hori gauzatu zen gaur arte.

Sortzez besteko ordainketa herrian eta komertzio zein poligonoetan aplikatzeko prozedura nahikoa sinplea da, eta erabiltzen den teknologia garatuta dago. QR kodeak eta baldintza zailetan lan egiteko egokitutako irakurgailuak nahikoak dira datuak biltzeko. Ondoren, software bitartez, datu horiek guztiak prozesatzen dira, bakoitzak dagokion tasa ordain dezan.

Nabarmendu behar da, sortzez besteko ordainketa aplikatzearen ondorioz, Usurbilgo udalerriko hondakin sorkuntza hobeto ezagutu, eta, etxebizitzaren %95ek errefusa hamabostero edo maiztasun urriagoz sortzen zutenez, bilketa egokitzea

erabaki zela. Eta 2015az geroztik, errefusa astero jaso beharrean, hamabost egunean behin soilik jasotzen da.

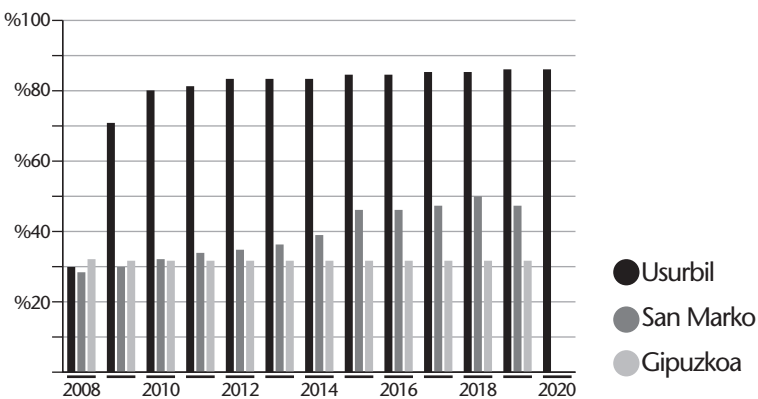
Bestalde, etxeko hondakinen sorkuntzari begiratuz gero, gauza jakina da biohondakina edo organikoa, pisuari dagokionez, frakzio nagusia dela (%40 inguru); hortaz, Usurbilgo hondakinen kudeaketan beste lan ildo nagusi bat izan da hasiera-hasieratik. Horregatik, lehenik eta behin, auto-konpostagailua duen etxebizitza orori etxean konpostatzera bultzatzen zaio (2008az geroztik, etxean konpostatzen dute hainbat etxek, gaur egun 458 familiak). Eta, ezinezkoa bazaio, herritarrek auzokonpostagailuak ditu herriko gunekoetan, bertan auzokideen artean hondakinak konpostatu ahal izateko (2012an abiatu zen, eta egun 125 familia ari dira). Hondakinik onena sortzen ez dena da, eta, beraz, garrantzitsua da zentzu honetan familia horiek biohondakina kudeatzeko duten modua, inolako garraio eta tratamendu gasturik gabea, norberak bere hondakina kudeatzen duelako.

Horrekin guztiarekin, Usurbilgo hondakin bilketa datuak hurrengoak dira:

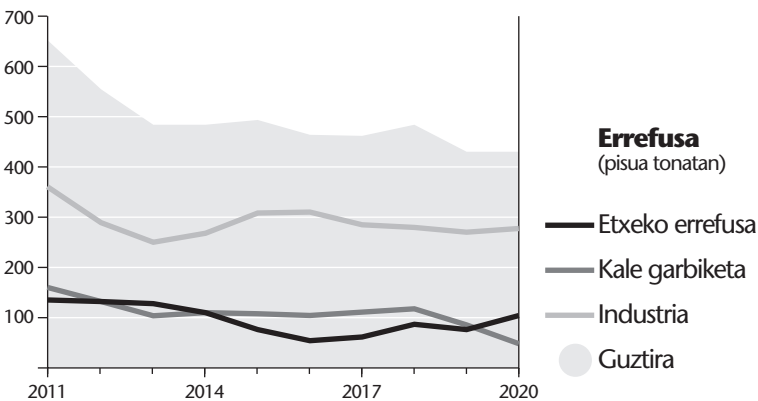
- Hondakinen %86ko gaikako bilketa egiten da: 478 kilogramo biztanleko eta urteko.
- 135 tona biohondakin auto edo auzokonpostatzen da (583 familia).
- 757 tona biohondakin biltzen da: 120 kilogramo biztanleko eta urteko.
- Ontzi arinak: 43 kilogramo biztanleko eta urteko.
- Papera eta kartoia: 61 kilogramo biztanleko eta urteko.
- Errefusa: 68 kilogramo biztanleko eta urteko (43 poligono eta komertziotan, 17 etxetan eta 8 kale garbiketan).

2008an, atez ateko sistema abian jarri aurretik, Usurbilen gaikako bilketa %30ean zegoen, eta hamabi urteko bilakaeraren %86ko gaikako bilketa izatera iritsi da. Urtez urteko bilakaera apur bat goranzkoa izan da, eta azken bi urteetan %86an mantentzea lortu da. Azken urtearen alderaketa eginenez gero, bertan ikusten da San Markos Mankomunitatearekiko 39 puntu gainera dagoela Usurbilgo Udala gaikako

bilketari dagokionean, eta Gipuzkoarekiko alderatuz, berriz, 28 puntu gainetik.

Urteotan zehar, sortzen den errefusaren joera nabarmen beheranzkoa izan da aipatu diren neurriei esker.

Usurbilen atez ateko sistemak agerian utzi du gaika biltzen diren hondakinen kopuruak handiak direla eta bildutakoa-ren kalitatea ere oso ona izaten dela.

Orain artean, hondakinen bilketa aztertu da soilik, hein handi batean, hondakinen alorrean, tokiko erakundeen

eskumen nagusia horixe delako. Baina bildutakoa tratatu beharra dago, eta, ildo horretan, Usurbilgo Udalak datozen hilabeteetan jauzi kualitatibo garrantzitsua emateko asmoa luke baserri konpostaren bitartez.

Auto eta auzokonpostaren bitartez, urtean 135 tona biohondakin kudeatzen dituzte herritarrek; baina, horretaz gain, 757 tona biohondakin biltzen ditu udalak, eta, beti ere, egindako karakterizazioetan, inpropio maila %2tik beherakoa da. Ohiko tratamendua Gipuzkoa mailan zentralizatuta dagoen konpostatze planta izan ohi da; baina, ekonomia zirkularra bultzatuz, herrian bertan, herriko baserritarren laguntzarekin, eta tokiko Landa Garapen Elkartearekin elkarlanean, abiapuntu moduan Usurbilgo baserrietan 50 tona biohondakin konpostatu nahi dira.

Eredu berri horrek erakundeen hondakinen kudeaketa beharra, landa eremuaren ekonomia berdearen sustapena eta ekonomia zirkularra lotzen ditu

Eredu berri horrek erakundeen hondakinen kudeaketa beharra, landa eremuaren ekonomia berdearen sustapena eta ekonomia zirkularra lotzen ditu. Hondakinaren jabeak, hau da, Usurbilgo Udalak, erakundeen baimen guztiak lituzkeen tokiko Behemendi Landa Garapen Elkarteari emango lioke biohondakina. Elkarateak, aldi berean, baserritarrarekin elkarlanean, konpostatzeko baimenak lituzkeen planta txiki bat egokituko luke Usurbilen, eta, modu horretan, biohondakinaren tratamendu osoa itxiko litzateke herrian bertan.

Gauzatu nahi den baserri konposta, teknologikoki eta azpiegitura aldetik, xumea da. Baserrian, lehendik ere egon badaude biohondakinen kudeaketarako ezagupenak eta gailuak (kasu honetan, iraultzaile autopropultsatu bat erostea erabaki da), eta prozesuaren kontrol egokirako Landa Garapen Elkaratea eta tokiko erakundeak leudeke.

Aipaturiko planta hori txikia da benetan, urtean 50 tona biohondakin tratatzea aurreikusi da soilik. Instalakuntza hori

ahalbidetzeko, bertako baserritarrak lagatako lurak baliatu dira. Modu horretan, bertako baserritarra modu partzialean konpostatzaile izatea lortuko da, eta bertan lortutako konpost erabiltzailea ere baserritarra bera izango da. Aipaturiko baserri konpostarekin, beraz, orain arte zirkuitu barruan dauden biohondakinak kanporatu eta tokian tokiko hondakinak kudeatzea da helburua. Modu horretan, ekonomia zirkularra bultzatu eta CO₂ emisioak nabarmen gutxitzea lortuko da.

Ezinbestean, hondakinen beharrezko desazkundera bultzatuko duen ekonomia zirkular baterantz abiatu behar den honetan, Usurbilgo udalerriak egiten dituen ekarpen egingarriak hauek dira: gaikako bilketa eraginkorra (atez ateko bilketa), hondakinen tasa bidezkoagoa bultzatzen duen sortzez besteko ordainketa edo tokiko ekonomia zirkularra bultzatuko lukeen baserri konposta. Norberak bere egunero-kotasun eta errealitatetik bizimodu iraunkorrago baterantz egin dezakeen ekarpenaren adibide. Noren zain gaude? 🌱